# సంక్రాంతి శంఖం

ఇవి చిన్ననాటి ముచ్చట్లు. హేమంతం జరుగుతుండగా ఒకానొకనాటి ఉదయం నిద్రలేచి కళ్ళు నులుముకుంటూ యింటి ముంగిలికి వచ్చేసరికి గడప ముందర వీధిలో రంగవల్లికల్లో పేడముద్దల పైన గుమ్మడిపువ్వులు కనిపించేవి. అవి కనబడగానే పండుగ నెల ప్రారంభ మైందనుకునేవాళ్ళం. ఆ రోజు సాయంత్రానికల్లా మావాడ పడుచులు వాల్జడలో చేమంతులు నవ్వుతుండగా గొబ్బెమ్మను తట్టలో తంగేడుపువ్వుల్లో కూచోబెట్టి గ్రామసంచారానికి బయల్దేరేవారు. మగవుటకపుట్టి, సంకురాత్రి సంబరాన్నంతా దోచుకునేందుకులా బయల్దేరే ఆడపిల్లల్ని జూస్తూ వూరుకోలేక వాళ్ళ వెంట మేమూ బరాబరులు తిరిగేవాళ్ళం. మేము గడుగ్గాయి కుర్రాళ్ళమనీ, నోరూవాయీ లేని అడబ్డిడల్ని ఏడిపించుక తింటామని ఊళ్ళో ఒక అపప్రథ ఉండేది. ఇలా మనుమరాండ్రని వెనకేసుకొచ్చే తాతయ్యలని చూచి మేము ఏ మాత్రం భయపడేవాళ్ళం కాదు. ఆ మాటకొస్తే “చేస్తేచేస్తారు. పండుగలొచ్చేదెందుకు? పిల్లలు అల్లరి చేయడానికి కాకపోతే” అని అంగరక్షకుల్లా నిలబడ్డానికి మాకూ కొందరు హేమాహేమీలు లేకపోలేదు. అలా మమ్మల్ని వెనకేసుకొచ్చే వాళ్ళందరూ మా నాయనమ్మలేనని ప్రత్యేకంగా చెప్పనవసరం లేదనుకుంటాను. మగవాళ్ళు ఆడవాళ్లపైన అభిమానం ఒలికించడం ప్రకృతి సహజమని నాకప్పుడు తెలియదు.

ఋతువర్ణనల్ని ఆసక్తితో చదివేవాళ్ళకి, తెలుగు కవులకి వసంతంపైన్నే గాక హేమంతం పట్ల గూడా మమకారం లేకపోలేదని అవగతమౌతుంది. తులసీ ముగ్గులో దివ్వెలా, సాలీడి గూటిపై కురికే హిమకణాన్ని చూచి, ఆకురాలుటను పాతచీర విప్పడానికి ముందు మంచులో తానమాడు తరుపాళిని చూచి, మదనేష్టి కృతికి తుమ్మెద సోమపీథికై ఆపనికి దిగివచ్చినట్టి రంభలా వున్న గుమ్మడిపువ్వును చూచి కవులు హేమంత ఋతుసీమంతిని అందం అనుపమమని తలపోశారు. ఔనేమో! హేమంతం అందమైన ఋతువే కావచ్చు. కానీ గులాబీకి ముళ్ళుంటాయి. హేమంతంలో చలి జనాన్ని వేపుక తింటుంది. అందులోనూ మాది కొండకోనల మధ్య బిక్కు బిక్కు మంటుండే పల్లెటూరు కావడం చేత, ఎముకల్ని కొరికివేసే చలితాలూకు భయానక స్వరూపం మాకయినట్టు మరొకరికి అర్థం కాదు. పట్టణాలకి వెళ్ళినప్పుడు, మా వూరు ప్రకృతిమాత ఒడిలో గారాలుబిడ్డ అని మేము సగర్వంగా చెప్పుకునేమాట నిజమే! ఐతేనేం! అలా చెప్పడం చేత మావూళ్ళో చలిబాధ లేదన్న భావం సూచించబడదు గదా!

ఆ రోజుల్లోనేమి, ఈ రోజుల్లోనేమి చలిబాధ ఎదుర్కోడానికి రెండంటే రెండు పద్ధతులు మాత్రం వున్నాయి. మా వూరు పల్లెటూరని ముందే చెప్పాను. ఉన్న నలభై యిళ్ళలో కలిగినవాళ్ళవి నాలుగైదు పెంకుటిళ్ళు తప్పితే, మిగిలినవన్నీ పూరిళ్ళు, తాటాకుపాకలు. కలిగినవాళ్ళకు పెంకుటిళ్ళు ఎలాగైతే వున్నాయో, అలాగే దుప్పట్లు, శాలువలు కూడా వుంటాయి. వాటిలో ఒళ్ళు ముడుచుకొని ఇనప్పెట్టెల్లాంటి గదుల్లో నిద్రపోవడానికి హేమంతంలో వాళ్ళు అలవాటు పడిపోతారు. కానీ పాకల్లో వున్నవాళ్ళ గతి? వాళ్ళు అర్ధరాత్రి నుంచీ పొద్దు కరకర పొడిచేవరకూ, చలిమంటల చుట్టూ కూచుంటారు. చలికాలం రాబోతుందనగా, పెంకుటిళ్ళవాళ్ళకు కాన్పూరు శాలువలు, నారాయణవనం

దుప్పట్లు అవసరమైతే పాకల్లో వాళ్ళకి కందికంపలు అవసరమయ్యేవి.

మాది పెంకుటిల్లు. ఆరోజుల్లో మా నాన్నగారు నాకొక చిన్నశాలువ కూడా కొని తెచ్చారు. ఐనా నాకు చలిమంట అనగానే ప్రాణం లేచి వచ్చేది. ఏ తెల్లవారుఝామున్నే లేచి చడీచప్పుడు లేకుండా తలుపు తీసికొని కిష్టిగాడి గుడిసె దగ్గరకు వెళ్ళిపోయే వాణ్ని. నాలుగైదు రోజుల్లో, ఈ నా పలాయనం వల్ల ఇంట్లో వాళ్ళకు మరీ శ్రద్ధ ఎక్కువై మా అన్నయ్య తలుపు దగ్గరే మంచం వేసుకునేవాడు. వాడి అభిప్రాయం ప్రకారం చలిమంట దగ్గర కూచోడం ప్రాణాపాయకరం. అందువల్ల ఒళ్ళంతా ఉరపం కలుగుతుంది. కడుపులో మంట బయలుదేరుతుంది. ఇంకా ఏమిటేమిటో కొంప మునిగేంత ప్రమాదాలు సంభవిస్తాయి.

అప్పుడు నేను రెండో తరగతి చదువుకుంటున్నట్టు జ్ఞాపకం. అమ్మ పండక్కి కొనుక్కురావలసిన బట్టలేవో నాన్నగారికి పురమాయిస్తోంది.

"పెద్దబ్బాయి వులెన్ మఫ్లర్లు కావాలంటున్నాడు. అమ్మాయికి పాపడా పైకి దావిణి తెండి. మీరూ ఒక జత సేలం పంచలు తెచ్చుకోండి" అంది అమ్మ.

మా అమ్మ అదో తరహా మనిషి. అందరికీ తెమ్మంటుందిగానీ, తనకి మాత్రం ఫలానా బట్టలు కావాలని నోరువిడిచి చెప్పదు. మనసులో అనుకుంటుందేమో మరి, నాకు తెలియదు. కానీ మా నాన్నగారేమో ఆవిడ మనసులో జొరబడి అక్కడున్న వివరాలు గ్రహించినట్టు ఆమెకేదో, ఒక చీర కొని తెచ్చేసేవాడు. ఆశ్చర్యం! "ఇలాంటి చీరైతే బాగుంటుందనుకున్నాను. సరిగ్గా అదే తెచ్చారు." అంటూ ఆమె మెల్లగా నవ్వబోయేది. సరే. అంతా బాగానే వుంది. అమ్మ ఏ చీర తనకు బాగుంటుందని అనుకుంటుందో నాన్నగారికి తెలుసు. కానీ నా సంగతి? నాకు లాగూ చొక్కా తెమ్మని చెప్పనందుకు అమ్మపైన నాకు కోపం వచ్చింది.

"మరి ఈ కుర్ర వెధవ మాట!" అన్నారు నాన్నగారే!

"వాడికేమీ తేవద్దండీ!" అంది అమ్మ.

అమ్మదొంగా! అదంతా వట్టి నాటకం. నాకు తెలియదేమిటి? అమ్మ కావాలనే నన్ను వుడికించడానికి అలా అంటోంది.

"అంతేనండీ కావలసిన బట్టలు. ఇంక నన్ను వెళ్ళనీండీ. అవతల పొయ్యిమీద ఎసరు కాగిపోతోంది." అంది అమ్మ.

"మరి ఈయేడుగూడా గురులింగం మాట మరచిపోతే ఎలాగు?" అన్నారు నాన్నగారు.

"అవునవును. అవేవో నల్లంచు పంచలున్నాయి చూడండి. అవి పట్టుకరండీ! పాపం, ముసలాడు, ఈసారి వస్తాడు. మళ్ళీ వస్తాడో రాడో ఎవరు చూచారు" అంది అమ్మ.

ఎవరీ గురులింగం! నాకా పేరు విన్న జ్ఞాపకం లేదు. మావూళ్ళో ఆ పేరు గల మనిషీ లేదు. మా బంధులోకంలో సైతం అలాంటివాడొకడున్నట్టు నాకు తెలియదు. అంతగా నాకపరచితుడైన గురులింగానికి పంచలచాపు బహూకరించవలసిన అవసరం ఏమిటి? అమ్మనడుగుదా మనుకుంటుండగా, అన్నయ్య వచ్చేశాడు. వాడు ఇంట్లో వున్నంతవరకూ నేను అదేమిటి అని అమ్మనో, నాన్నగారినో అడిగి సందేహ నివృత్తి చేసుకోడానికి వీలుండదు. "వ్రేలెడంత లేవు. అప్పుడే నీకు పెద్ద మాటలెందుకురా," అంటాడతను. అప్పటికి తనేమో హిమాలయమంత ఎత్తున్నట్టు!

నాన్నగారు పట్నం నుంచి క్రొత్తబట్టలతో సహా వచ్చారు. యుద్ధం జరుగుతున్న రోజులు. వెల కాస్త గిరాకీగా వున్నట్టు, తీసుకెళ్ళిన డబ్బుగాక, నటకల వారి అంగడిలో పాతికపైగా బాకీ మిగిలినట్టు చెప్పారు. డబ్బు దుబారా చేయడం అమ్మకు గిట్టదు. "ఐతే ఈ నల్లంచు పంచలెందుకు తెచ్చారండి? ఎప్పటిలాగా గురులింగానికి ఒకపాత గుడ్డే యిస్తే సరిపోయేదిగా!" అంది.

నాన్నగారు నివ్వెరపోయి "అదేమిటే! వచ్చే ఏడాదికతడు వస్తాడో, రాడోనని నిట్టూర్చింది నువ్వేగా! పోనీ తెమ్మన్నావు గనుక తెచ్చాను" అన్నారు.

చుట్టుపట్ల కలయజూచి, అన్నయ్య లేడని నిర్ధారించుకుని, "ఎవరు నాన్నా ఆ గురులింగం" అన్నాను.

"తెలియదంట్రా! పండుగనెల్లో వస్తుంటాడు" అన్నాడు నాన్నగారు.

"వాడికేం తెలుసండీ! పోయినసారి గురులింగం వచ్చినప్పుడు, నేను పనిగట్టుకుని లేపినా, వీడు గుర్రుపెట్టి నిద్రపోయాడు" అంది అమ్మ.

అప్పుడెప్పుడో గుర్రుపెట్టి నిద్రపోయినందుకు నాకు నాపైన్నే ఇంచుక ఆగ్రహం కలిగింది. అమ్మా నాన్నా మాటల్ని బట్టిచూస్తే గురులింగం ఎప్పుడంటే అప్పుడు వచ్చేవాడిలా కనిపించడం లేదు. సంవత్సరానికొకసారి, అదీ పండుగనెల్లో వస్తాట్ట! ఎందుకొస్తాడో మరి! ఈసారి గుర్రుపెట్టి నిద్రపోగూడదు. కాదని నిద్రపోయినా, అమ్మ లేపేసరికి లేచి కూచోవాలి. పాడు గురులింగం! ఆ వచ్చేవాడు కాస్తా పగలే రాకూడదూ!

* * *

పడమటి వీధి వెంబడే వెళ్తున్నాం, గొబ్బీదట్టేవాళ్ళ వెంటబడి! 'ఆకొండ ఈ కొండ నల్లంజికొండ' అని అక్కడ కిష్టిగాడి చెల్లెలు పదమందుకోగానే, ఇక్కడ కిష్టిగాడు ఆ పదాన్ని టెంకాయ పీకలో "ఫీ! ఫీ!" మని పలికిస్తున్నాడు. రాముడు ఆపాటకు ఖాళీ కిరసనాయిలు డబ్బాపైన మృదంగం మ్రోగిస్తున్నాడు. నిజం చెప్పొద్దూ! అల్లరి పిల్లల్లో ఒక్కడినైనా, అల్లరి చేసే విద్యలో అంతటి పరాకాష్టనందుకోనివాణ్ని. మేము బుచ్చమ్మగారింటి ముందర తిష్టవేసి, ఏకధమ్మున అల్లరి సాగించేస్తున్నాం. వున్నట్టుండి సభలో కలకలం చల్లారింది. "ఏమిటది, ఏమిటది" అన్నాను.

"అదా! తెలియదూ! శంఖం?" అన్నాడు కిష్టిగాడు.

"శంఖమా?" విస్తుపోయాను.

"అవున్రా! మా అమ్మ చెప్పింది. అది సంక్రాంతి శంఖమట."

ఏం సంక్రాంతో, ఏం శంఖమో దాని వృత్తాంతం సమగ్రంగా తెలుసుకోవాలనిపించింది నాకు. శబ్దం వచ్చిన దిశకు పరుగెత్తాను. నావెంట పిల్లలు చాలా మంది పరుగెత్తి వచ్చారు.

నడివీధిలో జనం ప్రోగయ్యారు. జనసమూహం మధ్య నిలిచి ఒక ముసలాతడు, 'భంభం' అని శంఖధ్వానం చేస్తున్నాడు.

అతణ్ని చూడగానే నాకు మా అక్కయ్య నాలుగో తరగతి పుస్తకంలో వున్న త్యాగయ్య బొమ్మ జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఆ చిన్నతనంలో అతడే త్యాగయ్యని అనుకున్నానేమో, ఇప్పుడు స్మృతికి రావడం లేదు. పొడవుగా ఒక దుప్పటి అతడి తలపైన్నుంచీ క్రిందికి వ్రేలాడుతోంది. భుజాలకు పైన అది తలతో ఐక్యమై పోయినట్టుండి, క్రిందికి రానురానూ, వదులుగా వ్రేలాడుతూ, అతడి కది మంచి ఆచ్ఛాదనంగా ఉపకరిస్తోంది. పాలభాగంలో, కంఠసీమలో,

వక్షంపైనా విభూతి పట్టెలు మెరిసి పోతున్నాయి. మెడలో ఎర్రటి దారానికి నల్లటి శివలింగం వ్రేలాడుతోంది. కుడిచేతితో అతడు గంట కదిలిస్తూ ఎడమచేతితో శంఖం పైకెత్తి పూరిస్తున్నాడు.

ఆ వృద్ధుడికి ప్రక్కన నాకింకొక అపరిచితుడు కూడా కనిపించాడు. ఇతడు యువకుడు. ఇతడికీ మెడలో శివలింగం వ్రేలాడుతోంది. ఇతడూ గంటవాయిస్తూ శంఖం పూరిస్తున్నాడు. ఐతే వృద్ధుడిలా ఇతడు దుప్పటి కప్పుకోలేదు. పంచ కట్టుకుని, పైన చొక్కా వేసుకున్నాడు. ఎర్రటి తువ్వాలుతో తలగుడ్డ చుట్టుకున్నాడు.

ఆ ఇద్దర్నీ చూడగానే, నాకు రెండు నెలలక్రితం మా వూళ్ళో జరిగిన సంఘటన ఒకటి జ్ఞాపకం వచ్చింది. గారడీ పనులు చేస్తామంటూ సరిగ్గా ఇలాగే ఒక ముసలివాడూ, ఒకపడుచువాడూ వచ్చి నడివీధిలో ఎన్నెన్నో తమాషాలు చేసి చూపెట్టారు. ఐతే వాళ్ళకిమల్లే వీళ్ళు నల్లకోట్లు తొడుక్కుని చేతులకు తాయెత్తులు కట్టుకొని, కోరమీసాలపైన మినుకు మినుకుమంటున్న పిల్లికళ్ళతో మమ్మల్ని భయపెట్టలేదు. ఎందుకో కారణం చెప్పలేను గానీ, నాకు వాళ్ళెంత చెడ్డ వాళ్ళుగా కనిపించారో, వీళ్లంత ఆత్మీయులుగా కనిపించారు.

కిష్టిగాడికైతే వీళ్లని గురించి బాగా తెలిసి వుంటుందని, వాడికోసం జనంలో వెదికాను. వెధవ, ఎక్కడ నక్కి కూచున్నాడో కనిపించలేదు. పోనీ, మరెవరినైనా అడుగుదామనుకుంటుండగా, అరుగుపైన్నుంచీ అన్నయ్య "ఇంకా తిరుగుతున్నావట్రా చదువుకోకుండా" అని కేకవేశాడు. ఇంక అక్కడ వీపు చిట్లించుకోవడానికి మనస్కరించిక, ఇంటికి దౌడు తీశాను. అమ్మ మండువాలో విస్తర్లు కుట్టుకుంటోంది.

"అమ్మా అమ్మా! ఎవరో వచ్చారు. చూద్దుగాని రా" అన్నాను గసబోసుకుంటూ.

"ఎవర్రా? ఆ శంఖం వూదేవాళ్ళేనా?" అంది అమ్మ.

"వాళ్ళే వాళ్ళే" అన్నాను.

"వాళ్లని నేనెన్నోసార్లు చూచానులే, ఆ ముసలాతణ్ణి చూచావుగదా! అతడే గురులింగం!"

"మరి ఇంకొకడు?"

"గురులింగం కొడుకు."

" గురులింగం, గురులింగం అంటావు. నీకైతే వాళ్లెవరో తెలుసు! నాకేం తెలీడం లేదు." అన్నాను.

అమ్మ నవ్వుతూ, "వాళ్ళు జంగాలురా! ప్రతి పండుగ నెల్లోనూ, ఇలా ఊళ్లు తిరుగుతూ మనల్ని దీవించిపోతుంటారు."అంది.

దీవించడమంటే ఏమిటో నాకు తెలియదు. బహుశా అదేదో ఘనకార్యమే అయివుంటుంది. లేకుంటే, వాళ్లకి కొత్తపంచ లెందుకు సమర్పించుకుంటాము?

వాళ్ళు మా ఇంటికెప్పుడొస్తారో అడిగి తెలుసుకుందా మనుకుంటుండగా వాకిట్లో అన్నయ్య ఎవరితోనే మాట్లాడం వినిపించి, చరచరా గదిలోకి పరుగెత్తి, పుస్తకాలు పైకి తీశాను.

ఆ రాత్రి తెల్లవారు ఝూమున గురులింగం పుత్రసమేతంగా మా ఇంటికి వచ్చాడు. అమ్మా నాన్నా దీపం వెలిగించుకుని అతడి కోసం వేచిచూస్తూ కూచున్నారు. వీధిలో నిలబడి గురులింగం ఒకసారి శంఖధ్వానం చేసి ఏదో పాట ప్రారంభించాడు.

"పర్వతాల సాంబశివుడు భద్రేశ్వరా! వచ్చి వాకిట నిలిచినాడు భద్రేశ్వరా!"

అమ్మ తలుపు తెరిచింది. గురులింగం లోపలికి వస్తూనే నాన్నగారి చేతికొక విభూతి పండిచ్చాడు. అమ్మ చాప వేసింది. చాపపైన కూచుంటూ, జంగాలిద్దరూ మళ్ళీ పదమందుకున్నారు.

అమ్మ తలుపు తెరిచింది. గురులింగం లోపలికి వస్తూనే నాన్నగారి చేతికొక విభూతి పండిచ్చాడు. అమ్మ చాప వేసింది. చాపపైన కూచుంటూ, జంగాలిద్దరూ మళ్ళీ పదమందుకున్నారు.

"భాగ్యనోములిచ్చేవాడు భద్రేశ్వరా!
పున్నెము నోమూలిచ్చేవాడు భద్రేశ్వరా!
ఓరుగంటి శివశంభుడు భద్రేశ్వరా!
వాలాలాడే వేళలయ్యా భద్రేశ్వరా!

"భద్రేశ్వరా, భద్రేశ్వరా" అనే ఊతపదం మాత్రం కొడుకు చెబుతుండగా, గురులింగం పాటమాత్రం పాడుకుంటూ పోయాడు.

"ఒళ్లెల్లాను విభూదీతో భద్రేశ్వరా!
వాలాలాడెను పరమశివుడు భద్రేశ్వరా!
జడజడానా కోటివేలు భద్రేశ్వరా!
చంద్రకాంత శివలింగాలే భద్రేశ్వరా!
దినదినమునూ రాముఠాము భద్రేశ్వరా!
ఏడాదికి ఒక్కదినము భద్రేశ్వరా!
వేడుకైన సంకురాత్రి భద్రేశ్వరా!
తరమునాటి తమ పెద్దలు భద్రేశ్వరా!
ఎదురుచూచే వేళలయ్యా భద్రేశ్వరా!

గురులింగం దాదాపు అరగంటసేపు పాటపాడాడు. పాడుతూ మధ్యమధ్య శంఖం పూరించి గంట మ్రోగించాడు. నాన్నగారు అమ్మని పంచలు తెమ్మని, వాటికి పసుపూ, కుంకుమపెట్టి గురులింగం చేత పెట్టారు. గురులింగం "హరహర మహారాజేశ్వరా, పుత్రపౌత్రాభివృద్ధి గలిగి, అందలం పాలకీలు కలిగి, అమృత మహాలక్ష్మీ కృప అమరంగ కలిగి," అంటూ మళ్ళీ ఏదో దండకం లాంటి వచనం మెదలెట్టాడు.

పాటలు, వచనాలు పూర్తి అయిన తర్వాత నాన్నగారు "నిరుటికీ, ఈసారికీ బాగా చిక్కిపోయావు గురులింగం," అన్నాడు.

"ఇంకేముందండి! కథంతా అయిపోవస్తోంది. ఆ సాంబమూర్తి నాకెప్పుడో కనపడి వుండవలసింది. మహానుభావుడికి దయరాలేదు." అన్నాడు గురులింగం.

"ఏం మాటల్లే గురులింగం! నువ్వింకా పదికాలాలపాటు చల్లగా బ్రతుకుతావు. ఐనా ఇప్పుడు, నీకేం కొఱవైంది? కొడుకులు నీకేం తక్కువ చేయడంలేదుగదా" అన్నారు నాన్నగారు.

"అబ్బే లేదండీ! నా కొడుకులు నేను గీచిన గీటు దాటరు. వీడు పెద్దవాడు. వీడికంటే చిన్నవాళ్ళు నలుగురున్నారు. అందరూ చేతికెదిగి, మడి చేసుకుంటున్నారు. కుక్కకు టెంకాయబ్బినట్టు నాకు మడీమెట్టా ఏడెనిమిదెకరాలబ్బినాయ్. ఆ ఆసరా చూచుకుని కుఱ్ఱాళ్ళు కులవిద్యకే ఎసరు పెట్టేయాలనుకుంటున్నారు."

తనకెవరో తాంబూలంపెట్టి పిలిచినట్టు అన్నయ్య అక్కడ స్వయంగా కలుగజేసుకుంటూ, "లేకుంటే ఏడెనిమిదెకరాల సేద్యముండగా ఇంకా భిక్షాటనం తిరగడమేం కర్మం?" అన్నాడు.

"జంగందేవరలకు భిక్షాటనమే కులవిద్య చిన్నబాబు గారూ! పరవిద్య లెన్నియైనను, కులవిద్యకు సాటిరావన్నారు" అన్నాడు గురులింగం.

"కాలం మారిపోయింది. జంగాలకు మునుపున్నట్టుగా గౌరవంలేదు. ఏమైనా నాన్నగారిమాట తోసివేయలేక ఆయన వెంటబడి తిరుగుతున్నామండీ!" అన్నాడు గురులింగం కొడుకు.

తరువాత గురులింగం మా కుటుంబానికి సంబంధించిన విషయాల్ని ప్రస్తావించాడు. చనిపోయి స్వర్గంలో వున్న మాతాతయ్యని తలచుకుంటుండగా, అతని కంఠం గద్గదికమైంది. వ్యాపారం చేసుకుంటూ పట్నంలో స్థిరపడిపోయి, స్వగ్రామాన్ని మరచిపోయిన మా చిన్నాన్న గారిని గురించి మాట్లాడుతూ మనుషుల్లో బంధుప్రేమ తగ్గిపోతోందని అతడు నిట్టూర్చాడు. ఆ తరువాత ప్రసంగం మా అన్నయ్యవైపు తిరిగింది.

"పెద్దబ్బాయి గారి చదువు పూర్తయినట్టే కదండీ!"

"అయినట్టే మరి! వుద్యోగం కోసం ప్రయత్నిస్తున్నాడు. దూరాభారంగా వెళ్తేగానీ వుద్యోగం దొరికేట్టులేదు" అన్నారు నాన్నగారు.

"వుద్యోగం మనం కూచున్నచోట దొరుకుతుందా మరి" అన్నాడు అన్నయ్య.

"దొరక్కపోతే, పోనీలే! మనకు ఉద్యోగాలు ఊళ్లేలడాలు అక్కర్లేదు. వున్నవాళ్లందరూ ఒకచోట వుంటేచాలు" అంది అమ్మ.

"అమ్మగారు మంచిమాట చెప్పారు" అంటూ గురులింగం నాన్నగారి వైపుచూస్తూ "ఐతే అబ్బాయికి సంబంధాలేమైనా చూస్తున్నారండీ" అన్నాడు.

"అదొక్కటే తక్కువ" అన్నయ్య గొణుక్కున్నాడు.

"వాడికేమో మేనరికముంది. అమ్మాయికి కూడా తగిన సంబంధం చూచి రెండు కార్యాలూ ఒకేసారి చేసేయాలనుకుంటున్నాను" అన్నారు నాన్నగారు.

"మంచిదే. అలా చేసేయండి" అంటూ మేము చేసివనీ, చేయబోయేవీ అన్నీ మంచిపనుల క్రిందే జమకట్టి, గురులింగం మానాన్నగారి దగ్గర సెలవు తీసుకుని వెళ్ళిపోయాడు.

* * *

పదేళ్ళు గడచిపోయాయి. కాలం మా కుటుంబంలో ఎన్నో మార్పులు తీసుకొచ్చింది. మన్యపు జ్వరం తగిలి నాన్నగారు హఠాత్తుగా చనిపోయారు. ఆయన చనిపోయిన నాలుగు రోజులకు పండుగనెల ప్రారంభమైంది. ఆ తరువాత వారం దినాలకు గురులింగం మావూరొచ్చాడు. కానీ పర్వతాల సాంబశివుడు ఆ సంవత్సరం మా వాకిటకి వచ్చి నిలబడలేదు. అంటూ సొంటూ తగిలిన ఇళ్ళల్లో ప్రవేశించగూడదని జంగం దేవరల నియమమని తరువాత తెలిసింది. ఐనా, గురులింగం వీధిలో నిలబడి, "అమ్మగారూ!" అని కేకవేశాడు. అమ్మ తలుపు వెనుక నిలబడి, "ఏం గురులింగం" అంది.

"మనిషెలాటివాడైంది చచ్చేనాటికి తెలుస్తుందన్నారు. పెద్దబాబు గారు పుణ్యాత్ములు. రోగం, రొష్ఠూ లేకుండా వున్నట్టుండి కళ్ళుమూసేశారు. అలాటి చావు అందరికీ రమ్మంటే రాదు. నేనూ వున్నాను. పదిబారలు నడవడానికి ఓపికుండడం లేదు. చూపు బాగా

తగ్గిపోయింది. బాబుగారిలాంటి మహారాజులుండి నాలాటివాళ్ళు పోతే, లోకానికేమీ నష్టంలేదు. ఏం చేద్దాం తల్లీ! మంచివాళ్ళు త్వరత్వరగా దాటుకుంటారు. మనం గుండె రాయి చేసుకోవాలి. లేకుంటే పిల్లలు దిగులుపడిపోతారు."

ఆ తెల్లవారుఝామున, పాలిపోతున్న వెన్నెల్లో నేను స్పష్టంగా చూచాను. గురులింగం కళ్ళలోంచి కన్నీటి చుక్కలు టపటప నేలరాలినాయ్.

హైస్కూల్లో చదువుకుంటూ పట్నంలో వుండిపోయినందువలన తరువాత ఐదారేళ్ళు నేను గురులింగాన్ని చూడ్డం సంభవించలేదు. గడచిన సంవత్సరం పరీక్షలకు రెండు నెలలు ముందుగా క్రిస్మస్, సంక్రాంతి సెలవులు రెండూ కలిసి వచ్చాయి. ఎప్పటిలాగే ఒకానొకనాటి సాయంత్రం గురులింగం నడివీధిలో శంఖం పూరించాడు. గురులింగం నానాటికీ జవసత్వాలుడిగి ముసలివగ్గుగా మారిపోతున్నమాట నిజమే! కానీ ఆ శంఖధ్వానంలో మాత్రం మార్పులేదు. వేషంలోనూ అంతే! అవే విభూదిపట్టెలు, అదే గంట, అదే శంఖం, మెడలో అదే శివలింగం.

తోట దగ్గరినుంచి వస్తూ నడివీధిలో జనం మధ్య నిల్చున్న గురులింగాన్ని చూచాను. అతడి ఆకారం కళ్ళబడగానే, "ఇదే ఆఖరుసారి. ఇక గురులింగం నీకు కనబడదు" అని ఏదో ఆకాశవాణి నా చెవుల్లో పూదినట్టయి నిర్ఘాంతపడి పోయాను. అవును! రాలి పోవడమే శుష్క పత్రాల స్వభావం. కానీ గురులింగం మాకు కేవలం ఒక వ్యక్తి మాత్రుడు కాదు. ప్రాచీన జనపథాల్లోని సంఘవ్యవస్థ తాలూకు ఒక సంప్రదాయమే మూర్తిగా రూపొందినవాడు గురులింగం. జంగాలు యేడాదికోరోజు తమ కులవృత్తిని మననం చేసుకుంటూ భిక్షాటనం బయల్దేరడం కొందరికి దుస్సంప్రదాయంగా గోచరించినా గోచరించవచ్చు. అది సత్సంప్రదాయమని వాదించవలసిన అవసరం కూడా నాకు కనిపించడం లేదు. అదెలాంటి సంప్రదాయమైనా, గురులింగంతో బాటూ మరుగున పడిపోనున్న మాట మాత్రం నిజం!

ఆరోజు రాత్రి గురులింగం తమ కులం పూర్వప్రశస్తిని కొంత మా అమ్మతో చెప్పాడు. "అమ్మగారూ! రోజులు మారిపోయాయి; మేము వీరశైవులం. మా తాతయ్య చెప్పేవాడు. ఒకప్పుడు మా వీరశైవ మతానికి ఈ తెలుగుగడ్డలో ఎదురుండేది కాదట. మా ఇంట్లో ఇంకా ఒక పాత తాటాకుల కట్టవుంది. దాని పేరు బసవ పురాణం. అందులోనూ వీరశైవుల్ని గురించి వివరంగా వుంది. మా మతానికి మూలవిరాట్టు బసవేశ్వరుడు. కులాలే లేవు పొమ్మని ఢంకా బజాయించి చెప్పేశాడు. లేకుంటే మనుషుల్లో ఇన్ని కులాలెందుకు? ఆయన మా బాగా సెలవిచ్చాడు..."

అక్కడ మా అన్నయ్య అడ్డొచ్చి, "మీ బసవేశ్వరుడు గొప్ప అభ్యుదయవాదిలా వున్నాడే గురులింగం" అన్నాడు.

అభ్యుదయమంటే ఏమిటో, అభ్యుదయ వాదులంటే ఎవరో గురులింగానికి తెలిసినట్టు లేదు. అతడు కొంతసేపు ఆలోచించి, "ఏమిటో బాబూ! మీ మాటలు మాకు అర్థం కావు" అని ఉపోద్ఘాతాన్నంతటితో విరమించి శంఖం పూరించి తన పాటందుకున్నాడు.

గురులింగం పాట నేను చిన్నప్పటినుంచి వింటున్నాను. అతడు మొదటిసారి ఎలా పాడాడో, అప్పుడూ అలాగే పాడాడు. ఉచ్చారణలోగానీ, రాగంలోగానీ, మార్పులు లేవు. నేను కొత్తట్యూనుల కోసం విహ్వలించిపోయే నాగరిక ప్రపంచాన్ని 'బాయ్‌కాట్' చేసేవాణ్ణేమీ కాను. ఐనా, గురులింగం పాటలో ఏదో ఒక ఆకర్షణ ఊహకు అందీ అందని కులగిరుల

గాంభీర్యంలా నన్ను తనవైపుకు లాక్కునేది. ఈ రోజులలో వెనుకచూపు క్షంతవ్యం కాదని నాకు తెలుసు. ఐనా పాట వింటూ నేను గతించిన శతాబ్దాల చీకటి తెరలను చీల్చుకుని బసవేశ్వరుడికి, పండితారాధ్యుడికి చెందిన పాల్కురికి సోమనాథుడి కాలానికి వెళ్ళిపోయినట్టుండేది.

ఆశీర్వచనాలు పూర్తయిన తర్వాత గురులింగం తన మామూలు ప్రకారం మా కుటుంబం గొడవల్లో జొరబడ్డాడు. అప్పుడు మేము రెండు మూడు సంవత్సరాల తరబడీ ఒకటి రెండు భీకర సమస్యల్ని పరిష్కరించుకోలేక సతమతమౌతున్నాం. అక్కయ్యకు పెళ్ళయింది. అయిందన్నమాటే గాని, అది పట్టుమని పది రోజులు అత్తగారింట్లో కాపురం చేయలేదు. కారణం నేనెంత తరచి అడిగినా అమ్మ దానికీ దాని మొగుడికీ పొంతన కుదరలేదని చెబుతుంది. పొంతనాలు కుదిరి అది కాపురాని కెప్పుడు వెళ్తుందో నామట్టుకు నాకు అనూహ్యమై వుండిపోయింది. దాని విషయమలా వుండగా, అన్నయ్య తనకు ససేమిరా పెళ్ళి వద్దంటున్నాడు. అవతలివైపున మా మామయ్య ఈడొచ్చిన బిడ్డని ఎంత కాలమని అట్టేవుంచుకోనని గోలచేస్తున్నాడు. ఒకరిద్దరు పెద్ద మనుషులు అన్నయ్యకు నచ్చచెప్పలేక ఆ పిల్లను నాకే అంటగట్టేయాలని ఈ మధ్య ఎత్తులు వేశారు. 'చచ్చాన్రా బాబూ?" అనుకున్నాను. ఆ అమ్మాయి నాకంటే పదిరోజులు పెద్దది.

"ఐతే చిన్నబాబుగారేమీ మెత్తబడటం లేదా అమ్మగారూ!" అన్నాడు గురులింగం.

"ఊహు! వాడేం చిన్నవాడా గురులింగం! వాడంతకు వాడే ఆలోచించుకోవాలి. నాకు మునుపటిలా వంటలూ వార్పులు చేయడానికి ఓపిక చాలడంలేదు. మా అన్నయ్య ఎప్పుడెప్పుడని ఉత్తరాలపైన ఉత్తరాలు వ్రాస్తున్నాడు" అంది అమ్మ.

"కాలం కలిసివస్తే అన్నీ జరిగిపోతాయమ్మగారు! వచ్చే పండుగనెలకల్లా అబ్బాయికి పెళ్ళవుతుంది. అమ్మాయి కాపురానికి వెళ్తుంది" అన్నాడు గురులింగం.

ఏ నమ్మకంతో గురులింగం అలా చెప్పాడో తెలీదు. కానీ ఆరునెలల కల్లా అతడి మాటలు అక్షరాలా నిజమయ్యాయి. కానీ ఈ సంవత్సరం పండుగనెల ప్రారంభమయ్యేసరికి ఆ కఠోర వార్త కాస్తా మా ప్రాంతమంతటా గుప్పుమని వ్యాపించిపోయింది. అన్నయ్యకు పెళ్ళయింది. అక్కయ్య బావతో లక్షణంగా కాపురం చేసుకుంటోంది. కానీ ఈ శుభవార్తలు వినడానికి గురులింగం లేదు. మమ్మల్ని దీవించడానికి సంక్రాంతి శంఖం ఇక రాదు.

● ఆంధ్ర సచిత్ర వారపత్రిక, 1954 ●